משנה · אחרונים · פתח עינים · סדר זרעים

פתח עינים על משנה מעשר שני

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פתח עינים על משנה מעשר שני

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פתח-עינים-על-משנה-מעשר-שני/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה ה 4
פרק ב 4
משנה ד 4
משנה ו 4
פרק ד 4
משנה ה 4
משנה ז 5
פרק ה 5
משנה א 5
משנה ו 5
משנה ט 5
משנה י 6

פרק א

משנה ה

יחזרו דמים למקומן כתב הרב תי"ט דאין לפרש באינו מאמינו דא"כ במתני' דלקמן דמוקי לה בברח או במזיד לוקמיה באינו מאמינו עכ"ד והרב מהר"ם יצחקי בס' אור יקרות דף נ"ז ע"ד כתב ולא הבנתי דבריו דהא אם נפרש במאמינו שוגג דמתני' א"כ בשאינו מאמינו המוכר שהיה שוגג אלא דהיה מזיד הוי דינו כמו מזיד דקתני מזיד יעלו ויאכלו במקום נמצא דאינו מאמינו נכנס בסוג מזיד דקתני מתני' וא"כ היינו מאי דקאמר הרב בההיא אי נמי איירי במזיד דהוי כה"ג נמי עכ"ל ונראה דכונת הרב תי"ט ברורה דאי באינו מאמינו ליתיה בחזרת דמים לוקמה לקמן באינו מאמינו והא עדיף טפי דכי מוקי באינו מאמינו ש"מ תרתי שוגג ואינו מאמינו ומזיד אבל השתא דנקט מזיד לא ידענא שוגג ואינו מאמינו מה דינו והו"ל לאשמועינן חידושא ועיין בש"ס קדושין דף נ"ו ודוק:

פרק ב

משנה ד

יאכלו צמחונים וכו' יתחלקו לעסות וכו' עמ"ש הרב עדות ביעקב בתשובותיו סימן פ"ה:

משנה ו

מביא בסלע מעות וכו' עמ"ש רבינו עובדיה והרב תי"ט. ומהר"ם שיף בשיטתו לביצה כתב דרע"ם והתי"ט לא ידעו ברייתא וכו' ע"ש בדף יו"ד מהש"ס ואני בעניי שם כתבתי דליכא ברייתא ומאי דמייתו התוס' התם הוא ממשנתנו ע"ש ודוק הטב:

פרק ד

משנה ה

היה עומד בגורן וכו' ראיתי לרב חביבי בס' דרך המלך הנדפס מחדש בדף ק"א סוף ע"ב שתמה ממשנה זו ומאי דאתמר עלה פרק הזהב (בבא מציעא דף מ"ו) לדעת הרמב"ן שסבר דליכא שום קנין מדאוריתא אלא חצר ואגב וחליפין וכפ"ז האי בעל הפירות באיזה קנין הקנה לחבירו פירותיו כדי שיהיו שלו דבר תורה ולפדותן וכו' שהרי סודר לא הי"ל כמ"ש בסוגיית פרק הזהב גם קרקע לא הי"ל כמ"ש שם והאריך בזה ומסיק בצ"ע ע"ש באורך ואגב רהטאי אמרתי כי הנה תמיהתו זו אינה אלא לס"ד דהש"ס אבל למאי דקי"ל

אין מטבע נקנה בחליפין אין כאן שאלה דהקנה בסודר. ולס"ד אפשר דלא פריך לרב פפא דאיך הקנה לו הפירות דדילמא סבר ר"פ כמ"ד דמשיכה קונה מדאורייתא ודוק הטב שיש לדחות דחויי אחריני:

ואם יקשה עליך דלודי דהני זוזי דאידך כאודיתא דאיסור זו של כת הקודמין היא רבותינו בעלי התוס' בקמא דף ק"ד ושם במציעא דף מ"ו ומאי דאיכא למיקם על דברי התוס' אנכי העירותיהו כפי קצורי בספר הקטן ברכי יוסף ח"מ סי' מ' ע"ש:

משנה ז

היה מדבר עם האשה על עסקי גיטה וכו' עיין בפ"ק דקדושין מ"ש על זה ומ"ש הרשב"א בחידושיו שם ומה שכתבתי אנכי עפר דל בס' הקטן שער יוסף דף ב' ע"ג בס"ד ע"ש ודוק:

פרק ה

משנה א

כרם רבעי וכו' אם נוהג בח"ל פלוגתא דרבוואתא והרשב"א האריך בפרט זה בחידושיו לקמא דפוס פראג על דף ס"ט עש"ב:

ושל ערלה בחרסית הרמב"ם בפירושו ובחיבורו נ"ט מדנפשיה והניח טעם הש"ס ותמה ע"ז ה' עיון יעקב בקמא דף ס"ט ועיין מ"ש שם בס"ד:

משנה ו

ערב י"ט הראשון וכו' עיין מ"ש התוספת י"ט בריש משנתנו ועיין מ"ש הרב משאת משה ח"א בסוף תשובות א"ח ע"ש:

משנה ט

ומקומו מושכר לו מכאן הקשה מופת דורנו הרב דברי אמת בקונטריסים דף ס"א ע"ג על מ"ש הרב מהרימ"ט בתשובה בח"מ סי' פ"ג דאגב לא קני אלא על ידי קרקע שנקנה לו קנין גמור לא בשכירות וכו' ע"ש והרי הכא דר"ג השכיר המקום לר' יהושע ור' יהושע אותו המקום שהיה שכור בידו השכירו לר"א בן עזריה ואגבו הקנה לו. וע"ש בדף ס"א ריש ע"ד מה שתירץ משנה זו לדעת מהרימ"ט ומה שהאריך. ועין אדם בעיניו יראה ולבבו יבין שמה שתירץ הרב דברי אמת הנז' ומאי דמוקי מתני' הוא דוחק ונ"מ לדינא (ועמ"ש מור"ם בהגה סי' ר"ב סוף דין ז'). ושם דף ס"א ע"ב מייתי הרב הנז' ראיה לדברי מהרימ"ט מההיא דאסור גיורא ע"ש:

ואני בעניי אומר דנעלם מהרב מהרימ"ט ומהרב דברי אמת מ"ש הרב הנמוקי פרק מי שמת בעובדא דאיסו' וז"ל לית ליה ארעא ואף שהיה יכול לקנות קרקע כל שהו או לשכור וכדתניא ומקומו מושכר לו אפשר דרב מרי בי רב הוה ואיסור לאו גברא רבה וכו' ע"ש והרי קרי בחיל הפך מהרימ"ט וגם הראיה דמייתי הרב דברי אמת מעובדא דאיסור כבר הרב הנמוקי עמד על זה וביאר עליה:

וחזיתיה להריטב"א בחידושי בתרא כ"י שכתב בדף קמ"ט בעובדא דאיסור וז"ל אי אגב ארעא לית ליה ארעא קשיא לי היכי אפשר דלית ליה קרקע מושאל או מושכר דקאי בגווה וי"א דיודע היה רבא כי אותו קרקע שהיה דר בו איסור גיורא מושכר היה ועבר זמנו והנכון דאין קרקע מושכר יכול לעשות בו אגב אלא מדעת משאיל או משכיר או מן הסתם אבל לא אם מיחה בו והכא היה עושה רבא שימחה בו המשכיר עכ"ל ועיין באסיפת זקנים מציעא דף קי"ז ע"ג. ועמ"ש הרמב"ן על דף מ"ד מהש"ס בבתרא ד"ה כגון שלקח ומכר לאלתר. בתחילת הלשון. ובמ"ש הרב דברי אמת:

ורואה אנכי לחד מן קמי"א בחידושי קידושין והיא לו נדפסה בקושטא שכתב בדף כ"ו וז"ל ואיכא דפשט מהכא מי ששכר קרקע ומשאיל לאחר כגון שנתן לו רשות המשכיר להשכיר מצי לאקנויי ליה מטלטלין אגב שכירות הקרקע אע"ג דלדידיה נמי לית ליה בהאי קרקע אלא שכירות בעלמא וי"ל לא עדיף מטלטלי מקרקע גופיה ואי קרקע גופיה לא קני היכי קני להו למטלטלי אגביה לגמרי ושאני הכא שלא הוצרך ר"י להקנות לראב"ע אלא טובת הנאה עכ"ל ועמ"ש עוד בדין שאלה:

אחר זמן בא לידינו ס' ים של שלמה מקדושין שנדפס מחדש וראיתי שם פ"ק סי' מ"ו כתב דאגב יכול לעשות בקרקע המושאלת אצלו ודקדק כן מהתו' פ"ק דמציעא ע"ש:

והנה הרב תוספת יום טוב בסיום משנתנו דקתני ונתקבלו זה מזה שכר הביא דברי התוס' והרא"ש ע"ש. והרדב"ז בביאורו להרמב"ם סוף ה' מעשר שני הביא דברי התוס' ונתקשה בהם ואסיק בצ"ע וכנראה דלא זכר מ"ש הרא"ש והביאו הרב תי"ט ע"ש ודוק כי קצרתי:

משנה י

במנחה בי"ט האחרון וכו' עמ"ש הרב תוספות יום טוב ומ"ש הרב מהר"ם יצחקי בספרו הבהיר אור יקרות דף נ"ז ע"ד: